

PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE posudek oponenta

Práci předložil(a) student(ka): **Blanka Krýsllová**

Název práce: Partnerské vztahy v post-reprodukčním věku

Oponoval (*u externích oponentů uveďte též adresu a funkci ve firmě*): František Kalvas

1. **CÍL PRÁCE:** je dle autorky „zjistit, jak určité aspekty ovlivňují přijímání nebo odmítání nových partnerských vztahů u lidí z České republiky, kterým je více než 50 let. Mezi tyto aspekty patří gender, rodinný stav, dosažené vzdělání a věk“ (s. 18) Cíl byl rozhodně naplněn, ale zvláštním způsobem.

2. **OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ:** Práce se zabývá partnerstvím osob starších 50 let a je standardně členěná na úvod, teoretickou část, metodologickou část, analýzu a závěr. Do konce 4. kapitoly, tj. do strany 20 je zpracována naprosto výtečně – obsahově i formálně. Na s. 21 přichází zlom s počátkem kapitoly metodologie.

Nejprve nám autorka sice sdělí, že využívá data ze 4 vln (2. a 4.–6.) panelového výzkumu SHARE, ale zapomene rozebrat důležité detaily – zda a za jakých podmínek jsou doplňování respondenti, kteří z panelu odpadnou a jak konstruuje tranzici ze 2. do 4. vlny, když se příslušné otázky ptají na změnu od poslední vlny (tedy změnu mezi 3. a 4. vlnou). Dále, konstrukce proměnných je popsána sice rozsáhle a pro mne matoucím dojmem, takže mi není jasné ze samotného popisu, zda je závisle proměnná statická (stav) nebo dynamická (případná změna stavu mezi vlnami panelu), pouze z kontextu práce jde vyvodit, že musí popisovat případnou změnu.

Není mi z autorčina popisu jasné, jaké případy ponechala ve zkoumaném vzorku a které vyřadila. Jen je jasné z povahy úlohy (kdy autorka zkoumá, zda někdo, kdo je single, vstoupí do příští vlny do nějaké formy partnerství), že ve vzorku budou zařazené osoby, které byly ve 2., 4. nebo 5. vlně single, ale explicitně to uvedené není. Na s. 23 autorka uvádí „Touto úpravou mi zbylo 2595 pozorování [která byla někdy single – pozn. Kalvas]“, ale nad tímto textem v Tabulce 1 vidíme, že někdy single bylo v inkriminovaných vlnách 3843 pozorování (746 + 1452 + 1645), tak proč bylo vyřazeno dalších 1248 případů? Myslím, že chyba vzniká tím, že autorka dost nešťastně míchá popis celého panelu SHARE za všechny 4 zkoumané s popisem analyzovaného podsouboru. Pokud by jen naznačila původní rozsah panelu, způsob redukce a pak detailně popsala analyzovaný soubor, mohlo být vše jasnější. Alespoň mně.

Poslední metodologicko-analytický nešvar, jež komplikuje zhodnocení výsledků, je, že autorka v analýze nepracuje stále se stejným souborem – na základě analýz vyprodukuje dvě tabulky, ale ty mají rozdílné počty případů: 2681 a 2470. (Mimochodem, dá se pochopit, že při regresní analýze mohou případy odpadnout, protože chybí hodnota některé proměnné, ale není mi jasné, jak může být tento počet vyšší než 2595, tedy počet, na který měl být soubor minimálně redukován.)

Autorku bych ale chtěl moc pochválit za Tabulku 7 – stává se málo kdy, aby autor či autorka dokázali shrnout analytický materiál pro test čtyř hypotéz do jediné tabulky.

Bohužel, se k této tabulce váže i moje nejvážnější kritika. Z Tabulky 7 si pro hodnocení hypotéz autorka vybírá výsledky podle toho, zda hypotézy potvrzují: „Při kontrole hypotéz jsem však vycházela hlavně ze třetího modelu logistické regrese, protože obsahoval statisticky nejvýznamnější koeficienty“ (s. 34). Musím dodat, že první a druhý „model“ obsahovaly shodné proměnné jako třetí, pouze byl aplikován na jiné vlny panelového šetření – šlo tedy o shodný model, jen aplikovaný na různá data. Je opravdu alarmující, s jakým klidem autorka opomine výsledky, která jejím hypotézám odporují – navzdory tomu, že Popper a falzifikace jsou látka prvního semestru.

Také si myslím, že není možné bez rozsáhlejšího komentáře nechat fakt, kdy dle Tabulky 6 v první tranzici (2.–4. vlna) změnilo stav ze single jen 8 respondentů, ve druhé tranzici (4.–5. vlna) 17 respondentů, ale ve třetí (5.–6. vlna) je to najednou 123 respondentů, přičemž 96 z nich je změna na

living apart together (LAT), což je změna stavu, která se v předchozích tranzicích neobjevuje (ale stav LAT v původním souboru respondenti uváděli, hojněji alespoň ve 4. vlně). Autorka to sice reflektuje, ale nešťastně – pouze zmíní fakt a komentuje ho: „Můžeme tedy předpokládat, že se s danou populací v době mezi pátou a šestou vlnou něco stalo.“ (s. 34) Dále tedy uvádí i domněnku, že se možná v pozdější vlně nebáli respondenti k tomuto vztahu přiznávat, ale nepřijde mi to důvěryhodné – navíc, v celém výzkumu se k LAT „přiznalo“ 277 respondentů, z toho 57. ve 2., 113 ve 4., 5 (sic!) v 5. a 106 v 6. vlně. Otázka tedy je, zda nebylo v 5. vlně nějak upravené znění otázek, že se k LAT „přiznalo“ tak málo osob (2. vlna byla rozsahem poloviční, takže poměr LAT k celku odpovídá). A další otázka je, jak to, že se ze 4. vlny nikdo z LAT do finálního souboru nedostal, zatím co z 6. vlny to bylo 96 ze 102 osob! Kdybych toto zjistil ve svých datech, pečlivě bych si prošel jejich transformaci, protože ty rozdílly jsou opravdu podivné a nečekal bych, že 2% populace nad 50 let budou během 2 let měnit prudce názory na LAT. Bohužel, transformace dat je v této práci popsána pro mne tak neproniknutelně, že ze samotného popisu nedokážu případnou chybu ani identifikovat, ani předpokládat, ani vyloučit.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA: Na práci jsem neshledal žádná formální pochybení. Formálně je bezvadná.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE: Jde o práci, která je formálně excelentní a opírá se o kvalitně zpracovanou rešerši české a zahraniční literatury, přičemž dosavadní poznání shrnuje jasně, přehledně a logicky. Práce si klade jasné cíle, které naplňuje tím, že přináší odpovědi na jasně formulované a (až na jeden případ) jasně zdůvodněné 4 hypotézy. Také upřímně obdivuji, že se autorce podařilo shromáždit do jediné tabulky výsledky analýz potřebné pro zhodnocení všech 4 hypotéz. Nicméně popis použitých dat a transformace proměnných je pro mne velmi matoucí. Ale za největší problém pokládám sklon vybírat z Tabulky 7 jen ty výsledky, které autorčiny hypotézy podporují – není možné tiše přejít fakt, že výsledky na základě první a druhé tranzice (dle autorky modely M1 a M2) ukazují v případě rozvedených přesně opačný výsledek: koeficienty měly být větší než 1, ale nejsou; ano jsou statisticky nevýznamné, ale už to je vyvrácením hypotéz, neb to znamená, že se nám nepodařilo doložit mezi rozvedenými a ovdovělými rozdíl. Podobně vzdělání a gender nemají v první tranzici (M1) předpokládaný efekt. Pro takové rozpory musíme hledat vysvětlení, nikoli je jen přejít a mluvit o tom, co naše hypotézy podporuje. Práce může být pochopitelně výborná jen stěží, ale myslím si, že za **velmi dobrou** bychom tuto práci mohli považovat.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

- 1) Jak jsou projektu SHARE doplňování odpadlí respondenti, tj. jak je kompenzována úmrtnost panelu? Může to mít nějaký vliv na výsledky v Tabulkách 6 a 7?
- 2) Jak si vysvětlujete, že dle Tabulky 6 tak mizivé procento (cca 2–3 %) respondentů změnilo svůj status ze single na partnerství mezi druhou a pátou vlnou? Podle citované literatury na s. 2 by měly být údaje mezi 5 % (ovdovělé ženy) a 36 % (rozvedení muži).
- 3) U hypotézy H2 o vlivu rozvodu na uzavírání partnerství po 50. roce věku uvádíte pouze, že se tak děje a že rozvedení/é mají větší pravděpodobnost uzavření nového partnerství, neuvádíte ale proč to tak je. Máte tedy nějaké vysvětlení proč tomu tak je? U jiných hypotéz „proč“ vysvětlujete.

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě):

Velmi dobře

Datum: 28/5/2018

Podpis: